

УДК/UDC 347.68(497.6 Р. Српска)

347.645

347.648

DOI: 10.7251/GPFIS1601038V

ПРЕГЛЕДНИ НАУЧНИ РАД / *REVIEW ARTICLE*

Примљен: април 2016.

Received: April 2016.

Нада Вукоје

Дом здравља „Свети Лука“, Билећа

ПОСЕБНА ФОРМА УГОВОРА О ДОЖИВОТНОМ ИЗДРЖАВАЊУ У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ

За уговор о доживотном издржавању у Републици Српској није довољна обична писана форма, него стране уговорнице аутентичне изјаве воље треба да запишу код нотара. Нотар провјерава да ли су стране способне, да ли су овлашћене за закључење уговора, упозорава их да имовина која је предмет уговора не улази у заоставштину примаоца издржавања и да се њоме не могу намирити нужни насљедници, те прије овјере констатује да се тако поступило. Обрађујући писану исправу нотар се увјерава да нема мана воље, да су права јасна и недвосмислена, а посебно да се зна на шта се обавезује давалац издржавања. Потребно је прецизирати шта спада у обавезу давања издржавања јер су то уједно права примаоца. Такође, мора се прецизно одредити обавеза примаоца издржавања која се састоји у преносу права својине на даваоца, или преносу каквих других права која постоје у тренутку закључења уговора, при чему је пренос одгођен до тренутка смрти примаоца издржавања. Ово није уговор о насљеђивању који је некада постојао у нашем праву. Нотарска форма је заштитна и доказна. Да би се обезбиједио, давалац може своје право уписати у јавне књиге.

Кључне ријечи: Уговор о доживотном издржавању; Форма; Писана исправа; Овјера; Нотар.

1. УВОД

Доживотно издржавање у нашем праву може настати на неколико начина:¹ Уступањем и расподјелом имовине за живота са посебним

Нада Вукоје, nadavukoje@gmail.com.

¹ Вид. О. Антић, *Наследно право*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд 2011¹¹а, 349.

модалитетом (рента, плодуживање, доживотно издржавање),² према правилима грађанског права у смислу одредаба Закона о неважности правних прописа донијетих прије 6. априла 1941. године и за вријеме непријатељске окупације,³ по општим правилима имовинског права по коме стране могу, у границама јавног поретка, слободно уређивати своје облигационе односе,⁴ путем тестамент/легата,⁵ и уговором о доживотном издржавању регулисаним у законима о наслеђивању.

У нашем друштву, у сеоским срединама, пренос имовине са претка на потомке најчешће се одигравао тако што би остарјели родитељи преносили своје пољопривредно имање за рад способнијем потомку или другом лицу уз задржавање одређених права (или без њих), и тај уговор се јављао под различитим називима: „Уговор о наслеђивању“, „Уговор о заједници живота, рада и имања“. Због тога што је сматран феудалноправним институтом, уговор о доживотном издржавању није унијет у многе стране грађанске законике, као што су француски, аустријски и њемачки грађански законик, али се могао закључити у оквиру јавног поретка и општих одредаба уговорног права које су предвиђене и за неке друге сличне уговоре (нпр. уговор о доживотној ренти).⁶ Да су и код нас постојали облици права на доживотно издржавање, свједоче сачувани документи из средњег вијека као што су Повеља краља Милутина (1318–1321) манастиру Хиландару, повеље и хрисовуље Цара Душана (1332–1337. и 1343), или даровна Хрисовуља кнегиње Милице из 1395. године манастиру Св. Пантелејмона на Светој Гори.

С обзиром на то да се уговор о доживотном издржавању закључивао са веома различитим садржајем, долазило је до честих спорова, а самим тим и различитих одлука судова, а било је и случајева да су неки судови раније закључене уговоре о доживотном издржавању сматрали ништавим, па уговорачима нису ни пружали судску заштиту. Зато је услиједило доношење савезног Закона о наслеђивању СФРЈ. Закон о наслеђивању Републике Српске као и Закон о облигационим односима Црне Горе преузели су дефиницију уговора о доживотном издржавању из савезног закона о наслеђивању из 1955. године. Закон о наслеђивању Републике Српске,⁷ регулисао је уговор о доживотном издржавању тако да се

² Закон о наслеђивању – ЗОН РС, *Службени гласник РС*, бр. 1/09, 55/09 и 91/16, чл. 133.

³ Вид. О. Антић, (2011¹¹а), 349: То су уговори о доживотном издржавању настали прије доношења Закона о наслеђивању из 1955. године и других грађанскоправних прописа нове државе.

⁴ Закон о облигационим односима – ЗОО, *Службени лист СФРЈ*, бр. 29/78, 39/85, 45/89 и 57/89 и *Службени гласник РС*, бр. 21/92, 17/93, 39/03, 3/96 и 74/04.

⁵ ЗОН РС, чл. 108.

⁶ Вид. О. Антић, (2011¹¹а), 346–347.

⁷ Законодавац је изоставио савремену одредницу, а то је да као накнада за издржавање, стоји обавеза даваоца да примаоца издржавања послуже смрти и сахрани.

пренос својине одлаже до тренутка смрти примаоца издржавања, а тако је и у Федерацији БиХ, као и у ЗОО-у Црне Горе. Међутим, Закон о наслеђивању Републике Србије направио је корак даље, јер је осим обавезе да се брине о примаоцу издржавања до краја живота, у обавезу даваоца издржавања, као накнаду за издржавање, прописао и обавезу да примаоца издржавања последице смрти и сахрани.⁸ Због многих одредаба којима се постиже висок степен правичности и правне сигурности, Закон о наслеђивању Републике Србије, сврстава га у модерне законодавне акте.

2. ПИСМЕНА ФОРМА

У складу са општим начелима нашег права, уговори се закључују простом сагласношћу изјављених воља. Када закон захтијева да изјава воље буде дата у одговарајућој форми и да је услов пуноважности, те да ће у супротном такав правни посао бити ништав, то је знак већег значаја који правни поредак придаје предузимању тог правног посла.⁹ Такве правне послове, теорија означава као формалне правне послове.¹⁰

Два писмена која садрже изјаве воља које су сагласне, заједно чине уговор.¹¹ Према ријечима професора Антића, уговор је сагласност изјављених воља два или више лица којом се постиже облигационоправно дејство.

Законом о облигационим односима прописано је да уколико су стране извршиле уговор коме недостаје форма и то у цјелини или претежном дијелу, сматраће се да је уговор пуноважан, али под условом да из циља због кога је форма прописана очигледно не произлази ништа друго. Дакле, изразом „очигледно“, законодавац је хтио да сузи могућност поништаја извршених уговора којима недостаје форма.¹² Због тога се поставило питање да ли би свака усмена измјена уговора нужно изиграла улогу форме, а и да ли се контролом располагања постиже правна сигурност. Дуго се колебала судска пракса по овом питању почев од Закона о промету земљишта и зграда из 1954. године, Закона о облигационим односима, Закона о промету непокретности, Закона о основним својинскоправним односима, па све до новодонесеног Закона о стварним правима Републике Српске (гдје ће вријеме показати могућност примјене

⁸ Вид. О. Антић, (2011¹¹а), 348.

⁹ Вид.: Д. Стојановић, О. Антић, *Увод у грађанско право*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд 2004², 311 и 330; С. Перовић, *Формални уговори у грађанском праву*, Савез удружења правника Југославије, Београд 1964, 26–28; Д. Аранђеловић, *О формалним изјавама воље*, Београд 1910–1911, 4.

¹⁰ Вид. О. Антић, *Облигационо право*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд 2011⁶, 344.

¹¹ ЗОО, чл. 72.

¹² Вид. О. Антић, (2011⁶б), 348.

његових института у реалном животу). Тако се ствара и потреба да се различита законска рјешења систематизују и модернизују, кроз кодификацију грађанског права и доношење грађанског законика.¹³

Да бисмо утврдили да ли се сигурност промета штити поштовањем прописане форме да ће уговори бити ништави, и да ли би свака усмена измјена уговора нужно изиграла улогу форме, анализираћемо дејства уговора који није закључен у прописаној форми на примјеру уговора о отуђењу непокретности.

Када би дошло до разлике између постигнуте сагласности и оне која је изражена у писаној форми може доћи до разлике као последице намјере странака, односно једне уговорне стране, и онда се поставља питање да ли вриједи оно што је написано или оно што су стварно уговориле стране? У судској пракси су се издвојила три мишљења:¹⁴

1) Пуноважно је само оно што су стране заиста уговориле, битан је дисимуловани уговор;

2) Пуноважно је само оно што је обухваћено писменом формом, јер је посриједи законска форма;

3) Уговор је апсолутно ништав, и тада се као критеријум намеће циљ форме, односно њена сврха.

Из начела савјесности и поштења¹⁵ као једног од темељних принципа на којима почива грађанско право, произлазе одређене дужности понашања уговорних страна, од фазе преговарања¹⁶ све до његовог извршења и престанка.

У нашој правној теорији биљежимо да је постојала разлика у мишљењу да ли је уговор о отуђењу (или продаји) непокретности пу-

¹³ Вид. М. Орлић, „На путу стварања Новог Грађанског законика“, *Правна ријеч* 2008, 121.

¹⁴ Вид. О. Антић, (2011^б), 348.

¹⁵ Вид.: М. Орлић, „Савјесност при стицању непокретности“, *Правни живот* 1980, 69–76; О. Антић, „Савјесност и поштење у облигационом праву“, *Правни живот* 2003, 567–582.

¹⁶ Вид. М. Орлић, *Закључење уговора*, Институт за упоредно право, Београд 1993, 1–9: „Странка може прекинути преговоре у било ком тренутку, али ко започиње преговоре дужан је да их води са намјером да закључи уговор, или ако отпочне преговоре без намјере да их води ради закључења уговора, или ако их поведе у тој намјери па касније од ње одступи без основаног разлога, одговара другој страни за проузроковану штету. А наводе се случајеви када је за пуноважност уговора потребна додатна форма: судска овјера писаног уговора, односно јавног органа, па ако једна од страна поведе преговоре без намјере да писани споразум (уколико до њега дође) поднесе суду односно јавном органу на овјеру или ако, пошто су стране постигле усмену сагласност воља или чак и писани споразум, одустане од намјере да приступи судској овјери таквог споразума, биће дужна да другом преговарачу накнади причињену штету.“

новажан ако је извршен, а приликом чијег закључења није била поштована прописана форма. Тако, професор Гамс сматра ако се ради о правним пословима код којих форма није прописана ради заштите самих страна или трећих лица, конвалидација наступа извршењем, али не производи правно дејство јер још не постоји „битан услов за важење, а то је форма.¹⁷ Постоји мишљење ако се у промету одређених материјалних добара осјећа потреба за чврстом уговорном дисциплином онда је оправдано да је такав уговор ништав, а становиште да треба сачувати уговоре неки су тумачили тиме да се већа правна сигурност промета материјалних добара састоји у поштовању императивних норми.

Требало би се истражити која је намјера страна, који је циљ и сврха форме када је посриједи законска форма – да ли је заштита уговорача, или и јавног интереса, што значи да је на суду да утврди и одлучи о дејству уговора.¹⁸

Питање посљедица непридржавања форме у упоредном праву налазимо да је било различито.¹⁹ Још 1910. године, питао се професор Аранђеловић да ли у нови грађански законик треба увести постојање одређене законске доказне форме ради доказивања самог правног посла или да посла уопште нема, ако воља није у прописаној форми изјављена. Посљедица тога била би да се он пред судом не би ни могао остваривати, па би се ако је нешто учињено то морало натраг тражити као учињено без правног основа, што би се требало законом забранити.²⁰ „Укидање или раскидање формалног правног посла, за неке њемачке теоретичаре је могло и у случају не само правним послом затражене форме него и неке законске форме, са изузетком: код укидања теста-мента и уговора о наслеђивању,²¹ које се мора формално извршити, укидање усвојења и брачног уговора које се има извршити у присуству обију страна пред судом или нотаром“.²²

¹⁷ Вид. С. Перовић, 127. Слично као у Њемачком грађанском законнику.

¹⁸ Вид. О. Антић, (2011⁶b), 349–352. (Закључак бр. VII усвојен на Савјетовању грађанских и грађанскопривредних одјељења Савезног суда, врховних судова република и аутономних покрајина и Врховног војног суда, одржаном 14. и 15. септембра 1983. године у Савезном суду у Београду). Настојало се да уговори остану на снази, посебно ако су стране савјесне и нису хтјеле изиграти правне прописе, уз услов да је уговор испуњен у цјелини или претежном дијелу, да није повријеђен принудни пропис нити право прече куповине.

¹⁹ Вид. С. Перовић, 122.

²⁰ Вид. Д. Аранђеловић, 19.

²¹ *Ibid.*, 62. „Некада је и у нашем праву законодавац предвиђао да муж и жена могу између себе сачинити уговор о наслеђивању, мада је по неким теоретичарима навођено да може бити спорно да ли је уговор о наслеђивању допуштен и између других лица, а не само између супруга. Иначе, питање правне природе уговора о наслеђивању је доста спорно. Већина писаца сматра, да он није облигаторни уговор, нити стварни

3. ОВЈЕРА КОД НОТАРА ИЛИ У СУДУ

Непокретности су вриједне ствари и услов су егзистенције многих лица, а да би пренос права имао свој циљ и смисао, онда исправа треба бити подобна за упис, дакле да је потписана, овјерена са потписом и печатом овлашћеног представника јавног органа (у суду или код нотара).²³ Изјава воље треба да је дата савјесно, односно са поштеним намјерама,²⁴ а Закон тражи да се исправа потпише.²⁵

Када обе стране дају изјаву воље пред надлежним органом, то значи да дају изјаву воље да закључе уговор, а орган власти ће констатовати споразум и испитати да нешто не стоји на путу закључења уговора.²⁶

Потврда јавног органа је строжа форма од просте писмене форме, пошто у њој поред изјављивача воље судјелују и званична лица, и њоме се ствара јаче доказно средство (јавна исправа),²⁷ него простом писменом формом (приватна исправа).²⁸ Овјера исправе путем јавног органа је погодна за оне правне послове чија важност захтијева нарочиту пажњу страна, као што је уговор о доживотном издржавању.

Да овјеру уговора о доживотном издржавању може да изврши само судија (односно нотар кроз нотарску форму), а не и судски службеник²⁹ који врши овјеру по општим прописима, знак је већег значаја који се придаје овом уговору.

уговор */dinglicher Vertrag/*, нити двојни посао, састављен из једностране тестаменталне одредбе наследника и уговорнога одрицања на право, да се одредба опозове. Уговор о наслеђивању сматра се дакле као наследно-правни уговор *sui generis*.“ – В. Stubenrauch П. S. 552. Наведено према: Д. Аранђеловић, 62.

„Дакле, кад уговор о наслеђивању није облигаторни ни двострани – јер њиме не морају стране примити на себе обавезу – уговор, не може се ни приликом судског остваривања његовог тражити, да он буде састављен онако, како се у параграфу 192 за двостране уговоре тражи. Кад је он сачињен онако како прописи грађанског Законика траже, онда се он и као доказно средство */приватна исправа/* има примити пред суд.“ – Д. Аранђеловић, 62.

²² *Ibid.* Вид. Л. Марковић, *Грађанско право, Прва књига, Општи део и стварно право*, Народна самоуправа, Београд 1927², 239. Недостатак законом прописане форме повлачи за собом ништавост изјава воље, а као примјер, овај аутор наводи уговор о наслеђивању између супружника.

²³ Вид. О. Антић, (2011⁶б), 343.

²⁴ Вид.: О. Антић, (2011⁶б), 344; Д. Аранђеловић, 26; С. Перовић, 62.

²⁵ Закон о нотарима – ЗоНот, *Службени гласник РС*, бр. 86/04, 2/05, 74/05, 76/05, 91/06, 37/07, 50/10, 78/11 и 20/14, чл. 75, ст. 3.

²⁶ Вид. Д. Аранђеловић, 50.

²⁷ Вид.: О. Станковић, М. Орлић, *Стварно право*, Номос, Београд 1999⁹, 350; Г. Станковић, Р. Рачић, *Парнично процесно право*, Графокомец, Требиње 2008¹, 389.

²⁸ Вид.: О. Станковић, М. Орлић, 349; Г. Станковић, Р. Рачић, 389.

²⁹ Вид. Б. Лоза, *Облигационо право, посебни дио*, Правни факултет Универзитета у Српском Сарајеву, Српско Сарајево 2000⁸а, 220.

Постоје случајеви када страна није у могућности да се потпише,³⁰ као што је болест, физички недостатак, неспособност или неписменост, када она ставља рукознак или какав други знак који ће два свједока или државни орган потврдити. У том смислу, Српски грађански законик, у параграфу 542, предвиђао је да: „Који писати не зна, мора своје име од другог потписати дати; сам пак или крст ставити, или печат свој ударити, које ће два свједока посвједочити, да је с његовом вољом уговор закључен и потписан“.³¹ Закон о јавним биљежницима из 1930. године предвиђао је јавнобиљежнички акт за исправе о правним пословима *inter vivos*: „Које лично предузимају слијепи или које лично предузимају глуви, који не знају читати, или ниједи који не знају писати“, с тим да се овјера смије ставити тек онда, ако је потпис стављен на исправу у присуству службеника који врши овјеру, или је пред њим признат потпис или сама исправа за своју.³²

Због строге форме, неки аутори су сматрали да се уговор о доживотном издржавању не би могао закључити путем пуномоћника.³³ И у упоредном праву, питање форме уговора о пуномоћству изазивало је пажњу и давани су одговори у зависности од уговора који треба да се закључи путем уговора о пуномоћству. Тако, ако је за уговор прописана свечана форма, тј. да се закључује пред одређеним државним органом, онда је и за уговор о пуномоћству потребна свечана форма, а није довољна усмена и обична писмена редакција. Давалац издржавања мора бити пословно способан, јер је то велика обавеза за даваоца издржавања и трајног је карактера, а може закључити уговор као и прималац издржавања путем специјалног пуномоћја (*actus mandati specialissimi*) и уз испуњење свих формалности које се по закону захтијевају приликом закључења уговора. Потребно је нагласити да прималац издржавања мора бити физичко лице и не мора бити пословно способан, али је тада потребно учешће законског заступника и одобрење органа старатељства. Значи, закључење уговора о доживотном издржавању путем пуномоћја је дозвољено у оправданим случајевима. Тада уговор о пуномоћству мора бити у истој форми која се захтијева за главни уговор,³⁴ дакле у форми уговора о доживотном издржавању, коју закон налаже. Формом јавне исправе ствара

³⁰ Вид.: ЗОО, чл. 72, ст. 2; ЗоНот, чл. 78 и 83.

³¹ Вид.: С. Перовић, 65; Д. Аранђеловић, 24.

³² Вид.: С. Перовић, 73; Д. Аранђеловић, 31. „И немачки Грађански законик је у параграфу 126 тражио да ручни знак издаваоца исправе буде оверен од стране суда или нотара“ – Д. Аранђеловић, 31.

³³ Вид. Б. Лоза, (2000⁸а), 220. У том смислу, поступала је и наша судска пракса. Вид. Решење Савезног врховног суда, Рев. 475/59, објављено у ЗСО, књ. 4, св. 3, бр. 393. Наведено према: Б. Лоза, (2000⁸а), 220.

³⁴ Вид.: О. Антић, (2011¹¹а), 347; О. Антић, (2011⁶б), 349.

се доказ и веће повјерење међу странама. Правна сигурност налаже да ће стране приступити закључењу правног посла са пуномоћјем ако постоји доказ овлашћења, а то је у облику писане исправе, гдје су стране упозорене и гдје је извршена овјера уз потпис и стављање печата органа, односно нотарска форма.³⁵ Специјално пуномоћство било је предвиђено и параграфима 613 и 614 Српског грађанског законика. У савременим правним системима, општеприхваћено је правило да се правни послови могу закључивати и преко пуномоћника, а да изузетак од правила мора бити тачно одређен. Примјера ради, код тестаментa који је строго лични акт искључена је свака могућност заступања.³⁶

4. ФОРМА УГОВОРА О ДОЖИВОТНОМ ИЗДРЖАВАЊУ

Уговор о доживотном издржавању једним дијелом је уговор *inter vivos*. Најчешће се чини једном у животу и има последице на имовину и пренос непокретности. Потребно је да стране са много опреза закључе уговор, да добро размисле о последицама које из њега произлазе, а на то их упозорава и строга форма прописана законом.³⁷

Закон о наслеђивању Републике Српске, регулисао је уговор о доживотном издржавању и његову форму, задржавши дефиницију садржану у савезном Закону о наслеђивању из 1955. године, а у основи она је била пренијета и у републичке законе о наслеђивању у републикама бивше СФРЈ.³⁸ Тако, у ЗОН-у РС³⁹ пише: „Уговор којим се један уговорник обавезује да издржава доживотно другог уговарача или неко треће лице,⁴⁰ а у коме други уговарач изјављује да му оставља сву своју имовину или један њен дио у наслеђе није уговор о наслеђивању. То је уговор о отуђивању уз накнаду⁴¹ цијеле или дијела имовине која припада

³⁵ Закон о измјенама и допунама Закона о нотарима, *Службени гласник РС*, бр. 74/05, чл. 68а, којим је предвиђено да странке уколико уговором, или по другој нотарској исправу, овласте нотара да може у име њих извршити одређене радње, такве радње ће нотар извршити у границама овлашћења из нотарске исправе, без издавања посебне пуномоћи.

³⁶ Вид. Д. Стојановић, О. Антић, 344.

³⁷ Вид. М. Орлић, 1–9.

³⁸ Вид. О. Антић, (2011¹а), 348, фн. 905.

³⁹ ЗОН РС, чл. 139, ст. 1 и 2.

⁴⁰ Вид. Б. Лоза, (2000⁸а), 221. Треће лице се не обавезује него стиче одређене користи (ради се о добротинству), али оно није обавезно да прими користи ако неће, јер се нико не може присилити да прими неку корист ако неће, и тада је уговор између стипуланта и даваоца издржавања раскинут.

⁴¹ *Ibid.*, 224. Ово није тзв. уговор о наслеђивању, као основ позивања на наслеђе, који наш закон не познаје, него се ради о двостраном теретном уговору (јер нити је давање издржавања бесплатно, а нити прималац издржавања поклања имовину коју оставља у наслеђе, и због тога нужни наследници не могу побијати ваљаност уговора о доживотном издржавању (као што могу тестамент), иако је њиме повријеђен њихов нужни дио.

примаоцу издржавања у вријеме закључења уговора, чија је предаја даваоцу издржавања одгођена до смрти примаоца издржавања⁴² (уговор о доживотном издржавању).“

Уговор о доживотном издржавању мора бити нотарски обрађен.⁴³ Дакле, овај уговор је закључен када су се уговорачи сагласили о садржини уговора,⁴⁴ и када је нотар прочитао и увјерио се да садржај оригинала одговара вољи страна, уз упозорење и поуке, као и да прије потписа страна констатује да се тако поступило.⁴⁵

На примјеру дефиниције уговора о доживотном издржавању, како је то регулисао ЗОО Црне Горе, анализираћемо форму овог уговора. Давалац ће стећи имовину,⁴⁶ што је обавеза примаоца издржавања, тако што му прималац даје сву⁴⁷ или дио своје имовине, при чему је стицање ствари и права одложено до тренутка смрти примаоца издржавања. Бит уговора о доживотном издржавању је да се ту ради о тачно одређеним стварима и правима, те све оно што није посебно одређено уговором спада у састав заоставштине, што је неспорно у упоредном праву.⁴⁸ Закон, међутим, предвиђа да се уговором могу обухватити само

⁴² Вид. О. Антић, (2011¹¹а), 365. Неизвијесност тренутка смрти примаоца издржавања даје уговору елемент алеаторности, а то је ризик да ће имовина која ће припасти по смрти можда бити мање вриједна од давања. Вид. В. Кораћ, „Нотарски запис уговора о доживотном издржавању“, *Зборник радова са Саветовања правника*, Будва 2012, 231. Алеаторност проистиче из постојања правичног ризика, јер се не зна када ће умријети прималац издржавања. Б. Лоза, (2000⁸а), 229. Није извијестан економски ефекат.

⁴³ Вид. Б. Мораит, *Облигационо право*, Правни факултет, Бања Лука (2007²), 203–204. У том смислу, потребна је „нотарска форма“.

⁴⁴ Вид.: Д. Стојановић, О. Антић, 331; О. Антић, (2011¹¹а), 356. Уговорачи прецизирају уговором које су све обавезе узајамног чињења или давања. Б. Лоза, (2000⁸а), 229. Условљеност обавеза није условљено узајамношћу извршења обавеза, јер је давалац издржавања први дужан да испуни своје обавезе из уговора. С. Перовић, 55. Специфичност односа узајамних престација намеће странама нарочити интерес у погледу сигурности извршења обавеза као и у доказивању постојања уговора. Уколико у уговору није ништа прецизирано, под издржавањем би требало подразумевати потпуну бригу о примаоцу издржавања.

⁴⁵ ЗоНот, чл. 70–84.

⁴⁶ Вид. О. Антић, (2011¹¹б), 357. Ради правне сигурности, у уговору се наводи које непокретности и покретне ствари се преносе у својину даваоца издржавања и у погледу којих покретних ствари (ту су и „тзв. непокретности по намјени“), престаје право располагања за живота другој уговорној страни.

⁴⁷ *Ibid.*, 356. Правилно би било „цјелокупну“. Може се догодити да се ова уопштена формулација цјелокупна имовина подудара са цјелокупном заоставштином примаоца издржавања, што није циљ овог уговора, то је сврха уговора о наслеђивању који је забрањен у праву Црне Горе.

⁴⁸ *Ibid.* Код швајцарског Закона о облигацијама предмет уговора о доживотном издржавању може бити свака ствар/право/ у промету, а прописима швајцарског Грађанског законика предвиђена је форма овог уговора. Наведено према: О. Антић, 356.

ствари или права која постоје у тренутку закључења уговора,⁴⁹ што га одваја од уговора о наслеђивању.⁵⁰ Отвара се могућност да уколико прималац још нешто стекне (из угла примаоца то је веома мала могућност), имајући у виду каузу овог уговора, да такав дио имовине уђе у састав заоставштине. Одређујући шта све улази у обавезу даваоца издржавања, законодавац не наводи и обавезу сахране последије смрти, што сматрамо пропустом законодавца.⁵¹ Уговор мора бити нотарски обрађен иначе не производи правно дејство.⁵²

Уговор о доживотном издржавању не може бити основ за универзалну сукцесију,⁵³ јер давалац издржавања није наследник примаоца, он не одговара за дугове трећим лицима, али сагласношћу воља могу условити уговор по питању дугова примаоца издржавања повјериоцима.⁵⁴ Међутим, давалац ће одговарати за дугове примаоца и: а) када је уговорено примање неке имовинске цјелине (занатска радња, пољопривредно имање и сл.);⁵⁵ б) када је непокретност која је наведена у уговору била оптерећена хипотеком,⁵⁶ и то по правилу слѣдовања.⁵⁷

Теоретичари су различито тумачили могућност склапања уговора о доживотном издржавању између брачних другова, постављајући питање смисла и сврхе брака, јер постоји законска обавеза међусобног

⁴⁹ *Ibid.* Права, одн. ствари које нису тачно наведене у тренутку закључења уговора неће прећи у својину даваоца издржавања и у тренутку смрти примаоца чиниће предмет заоставштине која ће припасти наследницима.

⁵⁰ Вид. Б. Лоза, (2000⁸а), 219: „Уговор о наслеђивању имамо онда када се два лица споразумију да ће једно друго узајамно наслиједити, односно којим само један од уговорача чини распоред своје имовине за случај смрти. Последица закључења овог уговора је та да се уговорачи за живота ограничавају у слободном располагању имовином која је предмет уговора, а одузима им се потпуно располагање овом имовином за случај смрти, тј. сачињење тестаментa.“

⁵¹ Вид. О. Антић, (2011¹а), 349.

⁵² Вид. В. Кораћ, 215.

⁵³ *Ibid.*, 216.

⁵⁴ Вид. О. Антић, (2011¹а), 363. Када давалац и прималац издржавања уговоре и преузимање дуга, биће потребан и пристанак повјериоца примаоца издржавања. – ЗОО, чл. 446. У случају да давалац издржавања закључи уговор са повјериоцем примаоца издржавања да ће испунити његово потраживање, ради се о приступању дугу. – ЗОО, чл. 451. Када давалац одговара за дугове примаоца издржавања по уговору, у питању је промјена дужника, јер се давалац издржавања обавезао примаоцу да ће испунити његов дуг његовом повјериоцу, и он одговара за испуњење обавезе примаоцу издржавања. – ЗОО, чл. 453.

⁵⁵ Вид. О. Антић, (2011¹а), 363.

⁵⁶ Вид.: О. Станковић, М. Орлић, 275; О. Антић, (2011¹а), 362.

⁵⁷ Закон о основним својинско-правним односима, *Службени лист СФРЈ*, бр. 6/80 и 36/90, и *Службени гласник РС*, бр. 38/03, чл. 63. Вид. О. Станковић, М. Орлић, 275.

издржавања,⁵⁸ док се уговорно издржавање заснива на вољи уговорника,⁵⁹ и оно може постојати поред законске обавезе, независно од услова, висине и трајања одређених законом.⁶⁰

Дакле, ако брачни другови (ово се односи и на ванбрачне партнере који су у трајној ванбрачној заједници), могу закључити све допуштене правне послове који се тичу посебне имовине.⁶¹ То би значило да супружник може располагати својом посебном имовином у корист другог брачног друга,⁶² а заједничком имовином располажу заједнички и споразумно.⁶³ Када би наше право дозвољавало уговор о наслеђивању, супружници би могли закључити и такав уговор, да својом посебном имовином располажу у корист другог, као и да заједничком имовином располажу тако да се узајамно наслиједе за случај смрти, односно којим би само један од њих чинио распоред своје имовине да га други супружник наслијеђи.⁶⁴ Може се уговорити и заједница живота или имања са правом узајамног наслеђивања.⁶⁵

Варијанта уговора, односно модификовани уговор којим се један од уговорача обавезује да доживотно издржава другога или одређено треће лице, а други уговорач му за то по закључењу уговора одмах или у току живота, уступа у својину одређен дио имовине, не сматра се уговором о доживотном издржавању, који је регулисан Законом о наслеђивању, него обичним двостраним грађанскоправним уговором који није забрањен.⁶⁶

⁵⁸ Породични закон – ПЗ РС, *Службени гласник РС*, бр. 54/02; 41/08 и 63/14, чл. 9.

⁵⁹ Вид. В. Кораћ, 221–222.

⁶⁰ ЗОН РС, чл. 139, т. 3. „Уговор о доживотном издржавању могу међусобно закључити лица која су по Закону обавезна да се међусобно издржавају.“ У том смислу, Б. Лоза, (2000⁸а), 220. Овај се уговор може закључити између дјетета као даваоца и родитеља као примаоца издржавања, разлози су што уговор о доживотном издржавању дијете може да преузме према родитељима обавезу која је по обиму већа од законске односно да преузме обавезу коју по закону не би ни имао. На примјер, дијете не мора да издржава родитеља који нису неспособни за рад и који имају довољно средстава за живот, а он се уговором о доживотном издржавању може на ово обавезати“. У том смислу изјашњавала се и наша судска пракса. Вид. Пресуда Врховног суда БиХ, Бж 171/67, објављено у ЗСО, књ. 14, св. 2, бр. 137. Наведено према: Б. Лоза, 220.

⁶¹ Вид.: С. Стјепановић, М. Младеновић, М. Живановић, *Породично право*, Правни факултет Универзитет у Српском Сарајеву, Српско Сарајево 2003, 131.

⁶² *Ibid.*, 131 и даље.

⁶³ *Ibid.*, 130–150.

⁶⁴ Вид. О. Антић, (2011¹а), 354. „Ако би наше право допустило уговор о наслеђивању између супружника, као што је то случај у неким државама, тада би била умесна забрана закључења уговора о доживотном издржавању.“

⁶⁵ Вид. Б. Лоза, (2000⁸а), 222–223.

⁶⁶ Вид.: С. Перовић, 55; Б. Лоза, (2000⁸а), 219. У том смислу изјашњавала се и наша судска пракса. Вид. Начелно мишљење проширене опште сједнице Савезног врховног суда, бр. 8 и 57, објављено у ЗСО, књ. 1, св. 1, бр. VIII. Наведено према: Б. Лоза, 219; О. Антић, (2011¹а), 359; В. Кораћ, 217.

Овај уговор о доживотном издржавању, јесте неправи (неименовани) *sui generis* уговор који није регулисан ЗОН-ом Републике Српске, и стране га могу закључити по општим правилима уговорног права, с тим да уколико су предмет уговора ствари или право на непокретности, онда уз сходну примјену одредаба именованог уговора о доживотном издржавању.

Уговор о доживотном издржавању, у правилу, престаје по смрти примаоца издржавања. Осим споразумног раскида уговора,⁶⁷ раскид уговора може затражити и свака од уговорних страна. Са раскидом уговора, отвара се и право на накнаду за оно што је учинила једна страна другој, а суд може право примаоца преиначити у доживотну новчану ренту ако им то одговара.⁶⁸

Давалац издржавања може бити и физичко и правно лице. Правно лице када се у оквиру своје дјелатности стара о примаоцу издржавања (болнице, старачки домови, медицинско особље и др.) може закључити уговор тек по добијеној сагласности органа старатељства, иначе ће уговор бити ништав. Дакле, љекар или медицинска сестра који се старају о примаоцу издржавања у оквиру дјелатности установе у којој раде, не могу као радници те установе закључити уговор са пацијентом. Овакв уговор ће бити ништав, јер је законодавац процијенио да би дошло до злоупотребе над старим и немоћним лицем које нема блиских сродника када оно доспије у болницу.⁶⁹

Ако би давалац издржавања умро, уговор је раскинут када његов брачни друг и потомци изјаве да не пристају на продужење уговора, изузев ако нису у стању да преузму обавезе. Тада, они имају право да траже накнаду од примаоца за раније дато му издржавање. Овај раскид се врши судским путем.⁷⁰

Разлози за раскид уговора о доживотном издржавању су неиспуњавање уговорених обавеза, промијењене околности,⁷¹ као и поремећени односи с обзиром на то да је чест случај да ће прималац и давалац издржавања живјети заједно, и ту се не истражује ко је крив за поремећене и неподношљиве међусобне односе. Уговори о доживотном издржавању су уговори *intuitu personae*, значи везани су за личност, и битно је да су међусобни односи уговорних страна важни, јер су то прије свега осјећања.

⁶⁷ ЗОН РС, чл. 142.

⁶⁸ ЗОН РС, чл. 143.

⁶⁹ ЗОН РС, чл. 144. Маргинални наслов „Посебан случај ништавости уговора“.

⁷⁰ Вид. Б. Лоза, (2000⁸а), 225.

⁷¹ Вид. О. Антић, (2011¹¹а), 362, фн. 937.

5. ПИСАНА ИСПРАВА

Писмена, свечана или строжа форма (нпр. нотарска), тражи се тамо гдје одређени интереси имају већу и значајнију улогу него брзина и једноставност у закључивању, и то су уговори који се односе на добра знатне вриједности и друштвеног значаја, што су свакако непокретности.⁷²

Сложени правни послови се закључују и када је дозвољена слобода форме и када је она законом утврђена, што значи да такви правни послови треба да се сачињавају уз помоћ стручног лица. Правни саобраћај утиче на законодавство, а и законодавство утиче на правни саобраћај. „Законе праве најобразованији, и најискуснији стручњаци, који познају и потребе саобраћаја, а треба и на то помислити, да један закон, који је после дугог саветовања и дугога труднога рада донесен, треба да има и извесно васпитно дејство на ток саобраћаја; да је задатак законодавства да наврати саобраћај у чврсте и сигурне границе закона, а у његову сопствену корист. И када право зајемчава изнудљивост само изјавама воље у прописаној форми, оно им тиме придаје правни карактер, обележава их тиме као изјаве воље, које су из области правно необавезних разговора и преговора прешле у област правне принуде. Стога, закон мора дати доказно средство ради убеђења судије да ову правну вољу по спољним знацима оцењује, да обавезује само она воља која је у извесној форми изражена, а то су формалне изјаве воље.“⁷³

Испуњењем сваке форме, посебно писмене и свечане, интерес уговорних страна се аутоматски заштићује посебно: заштита од пренагљеног и тренутног одлучивања, неозбиљности, нејасних и непрецизно формулисаних клаузула уговора, недостатка воље, заштита страна од наглих непромишљених одлука, заштита интереса.⁷⁴

Законска форма осигурава доказ (доказно средство),⁷⁵ и смањује спорове или их брже рјешава. Циљ је да не долази до парница, или да се смање или да се не одуговлаче, а то је интерес и друштвене заједнице, гдје највише помажу доказна средства, а најпоузданије су исправе.⁷⁶

⁷² Вид. О. Станковић, М. Орлић, 319.

⁷³ Вид. Д. Аранђеловић, 9, 11 и 13.

⁷⁴ Вид.: Д. Стојановић, О. Антић, 331; О. Антић, (2011^б), 343; М. Орлић, „Предуговор у југословенском праву“, *Годишњак Правног факултета у Сарајеву* 1986, 143; С. Перовић, 51.

⁷⁵ Вид. Г. Станковић, Р. Рачић, 388.

⁷⁶ Закон о парничном поступку – ЗПП РС, *Службени гласник РС*, бр. 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 49/09 и 61/13, чл. 132, ст. 1.

Када се каже доказна снага,⁷⁷ то значи и нотарски обрађена исправа.⁷⁸ Закон о парничном поступку ствара пресумцију аутентичности.

Писмена исправа се схвата „као фотографија потпуне сагласности страна“, али се могло доказивати у неким случајевима и оно што није ушло у писани уговор (оборива претпоставка).⁷⁹ Против заблуде и лажи исправа не даје заштите, с тим да је тако са свим начинима изјављивања воље (и писмено и усмено),⁸⁰ што значи да понекад оно што је у исправи наведено, као најјаче доказно средство, може бити и неистинитог садржаја.

Код законске форме, стране треба да поштују императивне прописе. Тако, у упоредном праву позната су три термина за обиљежавање категорија неважећих правних послова: послови који уопште не постоје, послови који постоје али су ништави и не производе никакво правно дејство, и правни послови који се могу нападати у одређеном року од стране правно заинтересованих лица. Српски грађански законик из 1844. године није садржавао прописе о правним пословима уопште, па је у нашој предратној правној литератури ово питање било спорно.⁸¹

Поставља се питање да ли неиспуњење предвиђене форме код уговора о доживотном издржавању има за последицу ништавост и које су последице за уговорне стране, какве су консеквенце ако је уговор извршен и да ли може доћи до конвалидације, те да ли је форма услов постојања овог уговора?

Поједини теоретичари сматрају да у свим случајевима доживотног издржавања, осим оних уређеним Законом о наслеђивању, треба признати правну важност таквих уговора, тј. када конвалидација није штетна по друштвене интересе, а то је када је уговор о доживотном издржавању закључен по општим правилима имовинског права, када је својина пренијета на даваоца издржавања, онда би и споразумни раскид уговора морао да буде у писаној форми и овјерен код суда.⁸²

Код овог неименованог (неправог) уговора о доживотном издржавању неки теоретичари су наводили да може бити проблем заштите примаоца издржавања, па би се његовим регулисањем подстакло чешће закључивање и тиме повећале могуће злоупотребе.⁸³

⁷⁷ Вид. Г. Станковић, Р. Рачић, 389. Доказну снагу приватне исправе суд цијени по принципу слободне оцјене, док за јавну исправу важи начело легалне оцјене доказа.

⁷⁸ ЗоНот, чл. 4.

⁷⁹ Вид. С. Перовић, 88.

⁸⁰ Вид. Д. Аранђеловић, 16.

⁸¹ Вид. С. Перовић, 121.

⁸² Вид. О. Антић, (2011^б), 353.

⁸³ Вид. В. Кораћ, 218. Овај аутор наводи примјер Хрватске „гдје је Законом о обвезним односима регулисан уговор о досмртном издржавању, уз извршење преноса имовине

6. ОВЈЕРА

Састављање исправе пред надлежим органом, јесте обезбјеђење потребне јавности.⁸⁴ Јавно изјављивање воље пред надлежним органом, у категорији свечаних уговора код нотарски обраћених уговора представља *par excellence*.⁸⁵

Када говоримо о овјери уговора, односно потписа страна, можемо рећи да је овјера традиционално била једна од формалности, чији је задатак био да потписе стране учини аутентичним, а на основу индивидуалности потписника може се видјети озбиљност изјављене воље.⁸⁶ Примјера ради, доказ којим се постиже сигурност да су испуњени сви квалитети за пуноважност пуномоћства (код специјалног пуномоћства које се захтијева од трећег лица када долази у контакт са пуномоћником), јесте да буде у облику јавне и јавно овјерене исправе.⁸⁷

У многим случајевима, овјера постоји не само у интересу странака него и трећих лица, да изјаве воље буду приступачне и лицима посредно заинтересованим. Такав случај постоји управо код отуђења и оптерећења непокретности или код брачних имовинских уговора, па је неопходно да су изјаве дате јавно.⁸⁸ Сигурност правног промета зависи од поуздања у земљишне књиге.⁸⁹ Морамо напоменути да је у Републици Српској установљен јединствен систем евиденције о правима на непокретностима, који је дат у надлежност управном органу. Тако, геодетска управа одлучује о стицању, преносу, ограничењу и престанку стварних и других права на непокретностима,⁹⁰ за разлику од земљишнокњижне евиденције, гдје је надлежност била раздвојена. Фактичко стање је водио катастар (управни орган), а евиденцију о правима судски орган (земљишнокњижно одјељење суда). Када се рјешава о правима, мислимо да ипак већу гаранцију за непристрасност даје суд.⁹¹ Јав-

са примаоца на даваоца издржавања у тренутку закључења уговора, па су могућности за злоупотребе и преваре повећане ако су особе које траже издржавање старија лица без ближих сродника“.

⁸⁴ Вид.: Д. Стојановић, О. Антић, 311; О. Антић, (2011^б), 343.

⁸⁵ Вид. С. Перовић, 66.

⁸⁶ Вид. О. Антић, (2011^б), 344.

⁸⁷ Вид. Б. Благојевић, *Грађанско правни облигациони уговори*, Научна књига, Београд 1952², 142. Као примјер, наводи се пуномоћство за упис или брисање права у земљишним књигама, које мора бити издато у јавној или јавно овјереној писменој исправу.

⁸⁸ Вид. С. Стјепановић, М. Младеновић, М. Живановић, 140 и даље.

⁸⁹ Закон о земљишним књигама – ЗЗК РС, *Службени гласник РС*, бр. 67/03, 46/04, 109/05 и 119/08, чл. 69.

⁹⁰ Закон о премјеру и катастру, *Службени гласник РС*, бр. 6/12, чл. 57, 86, 87, и 128–139.

⁹¹ Вид. О. Станковић, М. Орлић, 366.

ност земљишних књига огледа се у томе, што су подаци који се у њих уписују доступни свима, а јавне су и што их воде судови као гарант да се воде непристрасно и да су уписи извршени на законит начин, зато су оне огледало права на непокретностима.⁹² Укњижба,⁹³ предбиљежба⁹⁴ и забиљежба⁹⁵ уговора о доживотном издржавању би требало да се уносе у јавне књиге односно јавне регистре, јер могу бити од утицаја на земљишнокњижна права и обавјештење трећих лица. Тако би забиљежбу требало уписати у власнички лист, али с обзиром на то да трећа лица треба да буду обавијештена какве терете, ограничења и обавезе има власник, требало би то констатовати и у теретном листу.⁹⁶ Уписом права даваоца издржавања у јавне књиге, овом уговору се даје дејство *erga omnes*, апсолутно, стварноправно дејство, што значи да ће се моћи одузети од трећег лица у случају отуђења непокретности.⁹⁷

Разлог зашто се у закону за пуноважност неких уговора тражи нарочита форма је њихов значај. Форма стране опомиње да прије закључења добро размисле о значају правног посла, а посебно када су у „нарочитом међусобном односу“,⁹⁸ гдје се осим писмена и овјере тражи свечана форма пред судијом или нотаром.

7. НОТАР ТРЕБА ДА ПРОЧИТА УГОВОР И ДА УПОЗОРИ СТРАНЕ УГОВОРНИЦЕ НА ПРАВНЕ ПОСЉЕДИЦЕ

Нотар чита и упозорава на озбиљност посла који се закључује, утврђујући праву вољу, с циљем да спријечи фиктивни уговор, тј. намјеру уговорника да осујете право нужних насљедника на нужни дио,⁹⁹ мада то није лако уочити, посебно кад уговор закључују међусобно брачни другови или сродници између којих постоји законска обавеза издржавања.

⁹² Вид.: О. Станковић, М. Орлић, 319, 331 и 333; Д. Медић, „Завршне одредбе Закона о стварним правима у РС“, *Годишњак Правног факултета Бања Лука* 2010, (203–219), фн. 32; П. Симонети, „Стјецање права власништва и других стварних права с повјерењем у земљишне књиге по Нацрту Закона о стварним правима ФБиХ и РС“, *Правна ријеч* 5/2005, 95.

⁹³ Вид. О. Станковић, М. Орлић, 347.

⁹⁴ *Ibid*, 351. Начин заштите од вишеструке препродаје исте непокретности неколицини купаца, па сходно томе заштита и од више закључених уговора о доживотном издржавању.

⁹⁵ Вид. О. Станковић, М. Орлић, 355.

⁹⁶ Вид.: О. Антић, (2011¹¹а), 362; О. Станковић, М. Орлић, 324.

⁹⁷ У случају више уговорених доживотних издржавања савјесност даваоца је одређујући момент за суд, а у случају да су сви савјесни, суд би требало да цијени све околности сваког конкретног случаја, посебно узимајући у обзир шта је све улазило у извршење обавезе даваоца издржавања и дужину трајања.

⁹⁸ Вид. А. Гамс, *Увод у грађанско право*, Научна књига, Београд (1959³), 196.

⁹⁹ Вид. О. Антић, (2011¹¹а), 365. Симуловани уговор о доживотном издржавању.

Нотаријална или аутентична форма¹⁰⁰ је сложенија и строжа и представља остварење формализма у вишем степену, него што је то случај код писане форме. Приликом овјере писане исправе, нотар је дужан да прочита садржину уговора и упозори уговораче на правне последице које он производи, а посебно на обавезе из уговора, на њихова права, јер тачно утврђена права примаоца издржавања штите, шта је то тачно евидентирано на шта се давалац обавезао, строга форма обезбјеђује примаоца издржавања од принуде, пријетње и заблуде, а давалац издржавања зна шта му таксативно припада од имовине у тренутку смрти примаоца издржавања. И, на крају, нотар ће констатовати да су извршене све ове радње које прописује Закон о наслеђивању. Активна улога јавног органа је услов *sine qua non*.¹⁰¹

Каква су дејства уговора када су стране извршиле своје уговорене обавезе у потпуности или у претежном дијелу, а нису испоштовале предвиђену форму, за уговоре о доживотном издржавању регулисао је ЗОН Републике Српске.¹⁰² Пошто се захтијева нотарска форма, којом се доказује закључење уговора, значи да ако се не испуни прописана форма нема ни доказа да је уговор закључен.¹⁰³ За /неправе/ уговоре о доживотном издржавању који се склапају по општим правилима имовинског права, није забрањено да стране у границама јавног поретка могу слободно уређивати своје облигационе односе, што значи да могу склопити и такав уговор гдје се у тренутку закључења уговора преноси дио имовине са примаоца издржавања на даваоца у својину. Међутим, мислимо да ако је предмет уговора пренос или стицање ствари и права на непокретностима, а то је регулисано посебним законом (чл. 68 ЗоНот РС), онда важи сходна примјена одредаба именованог уговора регулисаног Законом о наслеђивању Републике Српске, иначе уговор је ништав.

Форма уговора о доживотном издржавању по ЗОН-у Републике Српске, је битна и доказна форма (*ad probationem*), што би у супротном значило да законска одредба о потреби нотарске обраде не би имала сврху (чл. 75–84 ЗоНот РС и чл. 139 ЗОН РС).

¹⁰⁰ Вид.: М. Константиновић, *Облигационо право*, Београд 1957, 56; М. Константиновић, *Облигационо право*, према белешкама са предавања професора Михаила Константиновића, Удружење студената Правног факултета, Београд 1962, 24; С. Перовић, 67. Постоји схватање да се ту ради о „тространом акту“, да је државни орган поред уговорних страна трећи учесник правног акта, што се посебно односи на уговор из Закона о наслеђивању као што је уговор о доживотном издржавању.

¹⁰¹ Вид. О. Антић, (2011¹¹а), 351. Одлука Савезног суда, Зс 39/74, разлог ништавости: судија није прочитао и упозорио стране на значај и последице уговора. Наведено према О. Антић, 351. Вид. О. Антић, (2011¹¹а), 340, фн. 885: „Овај конститутивни карактер форме није прихваћен свугде у правним системима.“

¹⁰² Вид. ЗОН РС, чл. 139, ст. 1 и 2.

¹⁰³ Вид.: Б. Лоза, (2000⁴б), 24; Н. Вукоје, „Добре и рђаве стране форме уговора“, *Годишњак Правног факултета у Источном Сарајеву* 1/2013, 100–116.

Нотарски запис означава јавну исправу о правном послу коју за стране сачињава нотар, у посебној форми, са посебним садржајем и по посебном поступку.¹⁰⁴ Навели бисмо занимљив приједлог који је дат у Радном тексту Комисије за израду Грађанског законика Републике Србије, а то је да уговор о доживотном издржавању мора бити закључен у форми јавнобилежнички потврђене (солемнизоване) исправе.¹⁰⁵

Присталице законске форме сматрају да је ће се више постићи у смањењу парница ако се у грађанско право уведу чвршће, јасније и свечаније форме за правне послове, у стварању правних односа, него путем процесних реформи, а главну корист коју форма пружа је „сигурност правног поретка“.¹⁰⁶ Изјављена воља у нарочитој форми ствара код изјављивача неко „пословно расположење“ у коме треба свако да се налази када правне послове предузима. Зато законска форма служи као „печат на готову правну вољу“. На овај начин судији је олакшано да утврди да ли је исправа односно документовани правни посао постојао.

У теорији се сматра да уговор о доживотном издржавању, уз учешће суда или нотара,¹⁰⁷ омогућава примаоцу издржавања да тражи принудно извршење¹⁰⁸ иако није прво утужио даваоца издржавања.¹⁰⁹

8. ЗАКЉУЧАК

Законом о наслеђивању Републике Српске, предвиђено је да уговор о доживотном издржавању мора бити нотарски обрађен. Нотарска форма за овај уговор је битна. Предлажемо да се уместо компликоване нотарски обрађене исправе размотри могућност увођења потврђене (солемнизоване) исправе код нотара. Очекујемо да се у овом закону

¹⁰⁴ Вид. В. Кораћ, 215.

¹⁰⁵ Влада Републике Србије дала је на јавну расправу Радни текст Комисије за израду Грађанског Законика Републике Србије, чл. 2795 ГЗ, цитирамо: „Приликом потврђивања (солемнизације) уговора јавни бележник је дужан да уговорнике нарочито упозори на то да имовина која је предмет уговора не улази у заоставштину примаоца издржавања и да се њоме не могу намирити његови нужни наследници, о чему ставља напомену у клаузули о потврђивању и да је у супротном, уговор ништав.“

¹⁰⁶ Р. Moeneclaeу, *De la renaissance du formalisme dans les contrats en droit civil et commercial francais*, these, Lille 1914, 27. Наведено према: С. Перовић, 41.

¹⁰⁷ Вид. Р. Рачић, *Извршно процесно право*, Правни факултет Универзитета у Бањој Луци, Бања Лука 2009, 29: „Нотари су помоћни орган суда.“

¹⁰⁸ Закон о извршном поступку – ЗИП, *Службени гласник РС*, бр. 59/03, 85/03, 64/05, 118/07, 29/10, 57/12, 67/13 и 98/, чл. 23. У ред извршних исправа, сврстана је и извршна нотарска исправа.

¹⁰⁹ ЗоНот, чл. 85, ст. 1, 2 и 3.

допуни појам уговора о доживотном издржавању, тако да у обавези као накнада за издржавање, стоји и обавеза даваоца издржавања да примаоца издржавања последије смрти и сахрани.

Требало би да се размотри и увођење уговора о наслеђивању између брачних другова, како би се допринијело отклањању бројних дуготрајних спорова који се јављају у пракси последије смрти једног од супружника. Истовремено, да не би дошло до злоупотребе, потребно је да се искључи могућност закључења уговора о доживотном издржавању између лица која закључе уговор о наслеђивању.

ЛИСТА РЕФЕРЕНЦИ

Библиографске референце

1. Антић, Оливер, „Савесност и поштење у облигационом праву“, *Правни живот* 2003;
2. Антић, Оливер, *Наследно право*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд 2011¹¹;
3. Антић, Оливер, *Облигационо право*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд 2011⁶;
4. Аранђеловић, Драгољуб, *О формалним изјавама воље: с нарочитим обзором на наш грађански законик*, Београд 1910;
5. Благојевић, Борислав, *Грађанскоправни облигациони уговори*, Научна књига, Београд 1952²;
6. Вукоје, Нада, „Добре и рђаве стране форме уговора“, *Годишњак Правног факултета у Источном Сарајеву* 1/2013;
7. Гамс, Андрија, *Увод у грађанско право*, Научна књига, Београд 1959³;
8. Константиновић, Михаило, *Облигационо право*, Београд 1957;
9. Константиновић, Михаило, *Облигационо право: према белешкама са предавања*, Удружење студената Правног факултета, Београд 1962;
10. Кораћ, Велибор, „Нотарски запис уговора о доживотном издржавању“, *Зборник радова са Савјетовања правника*, Будва 2012;
11. Лоза, Богдан, *Облигационо право, Општи дио*, Службени гласник, Београд 2000⁴;
12. Лоза, Богдан, *Облигационо право: посебни дио*, Правни факултет Универзитета у Српском Сарајеву, Српско Сарајево 2000⁸;
13. Марковић, Лазар, *Грађанско право, Општи део и стварно право*, Народна самоуправа, Београд 1927²;
14. Moeneclaeу, Pierre, *De la renaissance du formalisme dans les contrats en droit civil et commercial francais, these*, Lille 1914;
15. Медић, Душко, „Завршне одредбе Закона о стварним правима РС“, *Годишњак Правног факултета* 2010;

16. Мораит, Бранко, *Облигационо право*, књига прва, Правни факултет, Бања Лука 2007²;
17. Орлић, Миодраг, „На путу стварања Новог Грађанског Законика у Србији, *Правна ријеч* 2008;
18. Орлић, Миодраг, „Предуговор у југословенском праву“, *Годишњак Правног факултета у Сарајеву* 1986;
19. Орлић, Миодраг, „Савесност при стицању непокретности“, *Правни живот* 1980;
20. Орлић, Миодраг, *Закључење уговора*, Институт за упоредно право, Београд 1993;
21. Перовић, Слободан, *Формални уговори у грађанском праву*, Савез удружења правника Југославије, Београд 1964;
22. Рачић, Ранка, *Извршно процесно право*, Правни факултет, Бања Лука 2009;
23. Станковић, Гордана, Рачић, Ранка, *Парнично процесно право*, Графокомерц, Требиње 2008¹;
24. Станковић, Обрен, Орлић, Миодраг, *Стварно право*, Номос, Београд 1999⁹;
25. Стјепановић, Станка, Младеновић, Марко, Живановић, Милорад, *Породично право*, Правни факултет Универзитета у Српском Сарајеву, Српско Сарајево 2003;
26. Стојановић, Драгољуб, Антић, Оливер, *Увод у грађанско право*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд 2004².

Правни прописи

1. Закон о извршном поступку, *Службени гласник РС*, бр. 59/03, 85/03, 64/05, 118/07, 29/10, 57/12, 67/13 и 98/14;
2. Закон о насљеђивању, *Службени гласник РС*, бр. 1/09, 55/09 и 91/16;
3. Закон о нотарима, *Службени гласник РС*, бр. 86/04, 2/05, 74/05, 76/05, 91/06, 37/07, 50/10, 78/11 и 20/14;
4. Закон о облигационим односима, *Службени лист СФРЈ*, бр. 29/78, 39/85, 45/89 и 57/89 и *Службени гласник РС*, бр. 21/92, 17/93, 39/03, 3/96 и 74/04;
5. Закон о парничном поступку, *Службени гласник РС*, бр. 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 49/09 и 61/13;
6. Закон о премјеру и катастру, *Службени гласник РС*, бр. 6/12;
7. Закон о раду, *Службени гласник РС*, бр. 55/07 – пречишћени текст.
8. Закона о земљишним књигама, *Службени гласник РС*, бр. 67/03, 46/04, 109/05 и 119/08;
9. Породични закон, *Службени гласник РС*, 54/02, 41/08 и 63/14;
10. Преднацрт Грађанског законика Републике Србије;

Nada Vukoje

Medical centre, “Sveti Luka”, Bileća

SPECIAL FORM OF THE CONTRACT OF LIFETIME SUPPORT IN THE REPUBLIC OF SRPSKA

Summary

A simple written form of a lifetime support contract in the Republic of Srpska is not sufficient, but the parties to the authentic declaration of will must register with the notary public. The notary inquires whether the parties are capable, whether they are authorized to conclude the contract, warns them that the property that is the subject of the contract does not enter into the legacy of the recipient and that the forced heirs can not be settled. Prior to the certification notary establishes that the iquiring was done. While drawing up a written document, a notary is assured that there is no disadvantage, that the rights are clear and unambiguous, and in particular that it is known what the provider is obliged to do. It is necessary to specify the elements of support obligation, since at the same time these constitute the rights of the recipient. Also, the obligation of the recipient of the support, which consists in the transfer of the ownership right to the provider, or the transfer of other rights that exist at the moment of the conclusion of the contract, must be precisely determined, with the transfer being postponed until the moment of the death of the recipient of the support. This is not an inheritance treaty that once existed in our law. The notarial form is protective and evidential. The provider may register his rights in public records.

Key words: *Contract of Lifetime Support; Legal Form; Written Act; Certification; Notary.*